

Examen VWO 2007

tijdvak 1
donderdag 24 mei
9.00 - 12.00 uur

Latijn

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 23 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

- 2p 1 Regel 232 **tot funera**
Noteer de twee schokkende gebeurtenissen die de oorzaak zijn geweest van **tot funera**. Beantwoord de vraag in het Nederlands en baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen hebt gelezen.

Regel 229-233 **O t/m orbis**

Een commentator zegt over deze regels: “Hier wordt Venus voor het eerst in de Aeneis genoemd evenals haar relatie tot Aeneas. Dit laatste gebeurt niet rechtstreeks.”

- 2p 2 ‘Dit laatste gebeurt niet rechtstreeks’
Citeer het Latijnse tekstelement uit de regels 229-233 dat de relatie van Venus tot Aeneas aangeeft en leg uit welke deze relatie is.

De Engelse dichter Marlowe heeft een *Tragedy of Dido* geschreven. Hierin schrijft hij:

“Er doen vele verhalen de ronde over de val van die stad en die zijn het nauwelijks over enig punt eens. Sommigen zeggen dat Antenor de stad verried, anderen verhalen dat het door Sinons meined kwam.”

- 3p 3 ‘Sommigen zeggen dat Antenor de stad verried’
a. Leg uit dat het onwaarschijnlijk is dat Antenor de stad verried. Baseer je antwoord op de regels 242-246.

‘anderen verhalen dat het door Sinons meined kwam’

b. Leg uit welke rol Sinon speelde bij de ondergang van Troje en begin bij zijn eerste optreden in het verhaal. Baseer je antwoord op je kennis van de teksten die je voor dit examen hebt gelezen en gebruik bij voorkeur niet meer dan 50 woorden.

- 2p 4 Regel 247 **ille**
a. Citeer het Latijnse woord uit het vervolg (t/m regel 252) dat een antithese vormt met **ille**.

Deze antithese wordt behalve door de woordplaatsing ook door het gebruik van een ander stilistisch middel benadrukt.

b. Noteer de naam van dit stilistisch middel.

Regel 255 **serenat** en regel 256 **fatur**

Deze beide werkwoordsvormen staan in dezelfde tijd. Toch is er verschil in het gebruik van deze tijd.

- 2p 5 Leg dit verschil uit en ga bij je antwoord in op beide vormen.

Regel 264 **moresque viris et moenia ponet**

- 1p 6 Leg uit waarom de inhoud van deze voorspelling bij keizer Augustus in de smaak zal zijn gevallen.

Regel 261-277

Vergilius verbindt in deze regels twee mythes die eerder niet met elkaar verbonden waren.

- 3p 7 a. Beschrijf in eigen woorden welke twee mythes het betreft.
b. Leg uit hoe Vergilius deze twee mythes met elkaar verbindt.

Vergilius verbindt in de regels 267-274 ook het mythologische verleden met het historische heden van zijn eigen tijd.

c. Leg dit uit.

Regel 279-281 **Quin t/m referet**

Deze voorspelling van Iuppiter komt later uit. In het laatste boek van de Aeneis stelt Iuno echter wel een voorwaarde.

- 1p 8 Beschrijf in eigen woorden om welke voorwaarde het gaat. Baseer je antwoord op je kennis van de teksten die je voor dit examen hebt gelezen.

Regel 278 **rerum** en regel 282 **rerum**

- 1p 9 Welke uitspraak is de juiste?

- A In beide regels betekent het woord **rerum** heerschappij.
- B In beide regels betekent het woord **rerum** wereld.
- C In regel 278 betekent het woord **rerum** heerschappij en in regel 282 wereld.
- D In regel 278 betekent het woord **rerum** wereld en in regel 282 heerschappij.

Tekst 1 en tekst 2

- 1p 10 Tekst 2, regel 60-62 Of was u niet blij met de offers t/m aan u gebracht heeft
Citeer het Latijnse tekstelement uit Tekst 1, regel 250-256 dat hiermee inhoudelijk vergelijkbaar is.

Tekst 2, regel 68 Maar t/m Poseidon

- 1p 11 Citeer het Latijnse tekstelement uit Tekst 1, regel 250-253 dat hiermee inhoudelijk vergelijkbaar is.

Tekst 1, regel 281 **consilia in melius referet**

- 1p 12 Citeer het tekstelement uit Tekst 2, regel 74-79 dat hiermee inhoudelijk vergelijkbaar is.

Tekst 3

Regel 378 **incassumve**

- 2p 13 Citeer de twee Latijnse woorden uit het voorafgaande (regel 370-377 **At** t/m **coniunx**) die beide duidelijk maken dat het ingrijpen van Vulcanus bij voorbaat **incassum** zou zijn geweest.

Regel 380 wordt door M. d'Hane-Scheltema als volgt vertaald:

“en ook Aeneas' zware taak bracht mij veel verdriet.”

In deze vertaling is de grammaticale structuur van het Latijn niet overgenomen.

- 2p 14 Leg dit uit en ga bij je antwoord in op zowel het Latijn als de vertaling.

In de regels 370-380 komt vertellerscommentaar voor.

- 2p 15 a. Citeer het desbetreffende Latijnse tekstelement.

Vergilius maakt bij dit vertellerscommentaar gebruik van een stilistisch middel.

b. Noteer de naam van dit stilistisch middel.

- 2p 16 a. Schrijf regel 380 over en scandeer deze regel.

Het verdriet dat Venus om Aeneas had, wordt benadrukt door het metrum.

b. Leg dit uit.

Regel 382 **eadem venio**

- 1p 17 Dit Latijnse tekstelement kan, gezien de voorafgaande woorden van Venus, het best worden weergegeven met:

- A ik kom langs dezelfde weg
- B ik kom met dezelfde dingen
- C ik kom nu wél
- D ik kom nu zélf

De regels 385-386 (**Aspice** t/m **portis**) worden door P. Schrijvers als volgt vertaald:

“Kijk toch: volkeren spannen samen, steden sluiten de poorten, scherpen hun zwaarden”

In deze vertaling is de grammaticale structuur van het Latijn in twee verschillende opzichten niet overgenomen.

- 2p 18 Beschrijf in welke twee opzichten de structuur van het Latijn niet is overgenomen.

Regel 395 **ex alto**

- 1p 19 Leg uit wat Vulcanus met **ex alto** bedoelt.

- 1p 20 Welke uitspraak over **fatum** is op grond van de regels 397-399 (**tum t/m annos**) de beste?
- A De macht van de goden is groter dan die van het **fatum**.
  - B Wat door het **fatum** bepaald is, gebeurt altijd tot in alle details.
  - C Wat door het **fatum** bepaald is, kan worden uitgesteld.
  - D Wat door het **fatum** bepaald is, wordt in speciale gevallen toch niet uitgevoerd.

Regel 405 **optatos dedit amplexus**

Vergelijk de volgende twee vertalingen:

1 "Toen nam hij haar in zijn armen, zoals ze gewent had" (*P. Schrijvers*)

2 "sloot hij begerig zijn vrouw in de armen" (*M.A. Schwartz*)

- 2p 21 Leg uit dat in deze twee vertalingen **optatos** verschillend is geïnterpreteerd. Ga bij je antwoord in op beide vertalingen.

Illustratie

De illustratie is het titelblad van een Vergiliuseditie uit 1646. Hierop staan vier afzonderlijke afbeeldingen.

Op afbeelding 1 en afbeelding 3 worden twee werken weergegeven die Vergilius naast de Aeneis heeft geschreven.

- 2p 22 a. Noteer de Latijnse naam van het werk dat is weergegeven op afbeelding 1 en noteer in het kort waar het werk over gaat.
b. Noteer de Latijnse naam van het werk dat is weergegeven op afbeelding 3 en noteer in het kort waar het werk over gaat.

Op afbeelding 2 en 4 zijn twee belangrijke momenten uit de Aeneis te zien.

- 1p 23 Noteer de namen van de twee personen op de voorgrond in afbeelding 4.

Tekst 4

Bestudeer Tekst 4 met de inleiding en de aantekeningen.

- 38p Vertaal de regels 468 t/m 485.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.